

WSZYSTKO (PRAWIE) O ANDRZEJKACH

Każda panna wzrok wyteżę, by odnaleźć swego męża.

Na św. Andrzeja dziewczynom z wróżby nadzieja.

Noc Andrzeja świętego przyniesie nam narzeczonego.

Czary mary, wosku lanie,
co ma stać się, niech się stanie!

Której but na progu stanie - pierwsza panna na wydanie.

Dziś cień wosku ci ukaze, co ci życie niesie w darze.

**Ileż dałabyś, żeby dowiedzieć się, który chłopak jest tobie przeznaczony... Jakże dobrze
byłoby poznać, która z tych bliskich dziewcząt stanie się dla ciebie najbliższa...**

Święty Andrzej od andrzejek

Jest kilku świętych Andrzejów: św. Andrzej Bobola, św. Andrzej męczennik wietnamski... Ale św. Andrzej Apostoł jest najbardziej znany. Właśnie w wigilię imienin Andrzeja wróżymy sobie przyszłość.

Św. Andrzej od andrzejek pochodził z Betsaidy w Galilei, był rybakim i uczniem Jana Chrzciciela, potem poszedł za Chrystusem. Przyprowadził też do Niego swojego brata Szymona Piotra. Przedstawiał Jezusowi pogan, którzy chcieli Go poznać. Zginął ukrzyżowany w Achai [na krzyżu ustawionym pochyło w kształcie litery X - zwanym krzyżem świętego Andrzeja]. Wcześniej zdążył założyć w Bizancjum kościół. Podobno był obieżyświatem - nauczając, podróżował po wielu krajach.

Andrzejki zawdzięczamy Grekom.

Wróżby św. Andrzeja powstały w środowisku greckim, gdzie dostrzeżono etymologiczne podobieństwo nazwy aner, andrós - mąż, mężczyzna i Andreas - Andrzej. Św. Andrzej mógł być więc rozdawcą mężów... Bo andrzejki to święto panieńskie i czysto matrymonialne. Kawalerowie imię przyszłej żony powinni poznawać wcześniej - 24 listopada w wigilię świętej Katarzyny.

„Dziś ci wróży Katarzyna, jaka czeka cię dziewczyna.”

Jaki jesteś Andrzejku?

Chłop mocny na ciele i umyśle. Swą inteligencję i zdobytą wiedzę wykorzystuje w praktyce; uczy się nieźle (jeśli chce, bo jest zdolny!). Lubi emocje, sporty, czasem gry losowe. Koleżeński, pomocny w potrzebie. Lubią go dziewczęta, ale w tej mierze jest wybredny. Elegant. Żądny sławy, niekiedy aż nazbyt.

Czy się zakocham?
Czy on mnie pokocha?
Co mnie czeka?
Która z nas nie chciałaby tego wiedzieć?

Wróżby to dobra zabawa. Nie ma w tym nic złego ani wstydliviego, że pragniemy dowiedzieć się co nas czeka. Traktujmy jednak przepowiednie z przymrużeniem oka i nie bierzmy sobie do serca smutnych wróżb. Życzymy wspaniałej zabawy!

Wosk, świeca, duże ucho od klucza i startujemy!

W **andrzejki** jak co roku próbujemy trochę dla zabawy, a trochę serio uchylić rąbka zasłony spowijającej przyszłość. Wróżby to stary jak ludzkość sposób na oswojenie niepewnej przyszłości. Wierzone, że są dni, kiedy duchy przodków wracają na ziemię i odsłaniają odrobinę nieznanego. Istnieje więc wtedy możliwość zapytać je za pośrednictwem wróżb o najbliższą przyszłość. Jakie będą zbiory, czy dopisze zdrowie, próbowano wywróżyć w czasie tzw. godów - od wigilii Bożego Narodzenia do Trzech Króli. Wróżbom miłośnym zaś sprzyjał początek adwentu. Panny wróżyły zamążpójście w wigilię świętego Andrzeja, kawalerowie ożenek w przeddzień świętej Katarzyny. Jednakże katarzynki były mniej atrakcyjne od dziewczęcych andrzejek i z czasem uległy zapomnieniu.

Andrzejki od wieków odprawiały dziewczęta nie tylko w prawie wszystkich regionach Polski, ale także w Niemczech, niemieckojęzycznych kantonach Szwajcarii, na Słowacji, w Czechach, Rosji, Rumunii, na Ukrainie i Białorusi oraz w krajach śródziemnomorskich, zwłaszcza w Grecji.

W zbliżonej do dzisiejszej postaci andrzejkowe wróżby pojawiły się mniej więcej na przełomie XVI i XVII w. Najbardziej popularne było **lanie wosku, cyny lub ołowiu**.

Pierwsze wzmianki o tym zwyczaju pochodzą z XVI wieku. W "Komedii Justyna i Konstancji" Marcina Bielskiego z 1557 roku panna służebna radzi dziewczynie:

*Nalejcie wosku na wodę,
Ujrzyście swoją przygodę.
Słuchałam od swej macierzy,
Gdy która zmówi pacierze
W wigilię Andrzeja świętego,
Ujrzy oblubieńca swego.*

W wigilię świętego Andrzeja panny powinny pościć cały dzień, a wieczorem - dzięki wróżbom - mogą poznać przyszłego towarzysza życia. Kawalerowie mieli już wprowadzić swoje katarzynki, ale i im Apostoł pomoże odkryć tajemnicę przyszłości.

Klucz do przyszłości

Dające najszersze pole interpretacji było lanie wosku, cyny lub ołowiu. Panny zebrane w domu lub w karczmie lały na wodę roztopioną substancję. Potem oglądało się cień, jaki stężyła kształt rzucał na ścianę.

Żeby wróżba była ważna, konieczny był klucz. Przez wieńczące go kółko przelewało się wosk, cynę lub ołów. W początkach upowszechniania się wróżby musiał być to klucz od poświęconych drzwi - zakrystii albo głównego wejścia do kościoła.

Klucz pojawia się zresztą w ludowej tradycji zadziwiająco często. Symbolizuje przejście między światem żywych i duchów, bywa amuletem, ale może też przynosić pecha.

Z cieni rzucanych na ścianę przez zgęstniały wosk czy ołów można było wiele wyczytać.

*W naszej izbie same dziwy,
Płynie wosku wartka struga.
Pokaż, wosku, która pierwsza
Wyjdzie za mąż, która druga?*

Obrączka czy różaniec?

Dziewczęta mogą dowiedzieć się, co je czeka w przyszłości, dzięki wróżbie z kubkami. Należy je rozłożyć na stoliku i ukryć pod nimi przedmioty symbolizujące drogę życiową lub

przyszły zawód.

I tak: obrączka wróży małżeństwo, pierścionek - zaręczyny, różaniec - zakon, kwiatek lub liść - staropanieństwo, chleb lub klucze - dobrobyt, cukier - słodkie życie, liść bobkowy - sławę, pieniądze - bogactwo, serce przebite strzałą - nieszczęśliwą miłość.

Senne marzenia

Najważniejsze w andrzejkowym rytuale były jednak sny - w snach właśnie powinien pojawić się kandydat na oblubieńca.

Panny gotowe na wyrzeczenia pościły cały dzień, a na kolację zjadały słonego śledzia (w niektórych regionach słony placek). Przed snem zaś siedem razy zmawiały pacierz, kończąc go zaklęciem:

*Święty Andrzeju
Mój dobrodzieju
Kto ma moim być
Niech mnie poda pić.*

Wierzono, że mężczyzna, który ukaże się dziewczynie we śnie z kubkiem wody, zostanie jej mężem.

Dobrze było w noc andrzejkową włożyć pod poduszkę lustro. Można było mieć pewność, że przyśni się ukochany mężczyzna.

Dawniej istniał też zwyczaj stawiania przy łóżku naczynia z wodą, na które kładło się w poprzek łuczewko, wiórki lub słomkę. Panna, idąc spać, wzywała ukochanego, by ją szczęśliwie przeprowadził przez ten most. Jeśli we śnie życzenie spełnił, wróżyło to dobre małżeństwo.

Skąd luby nadejdzie?

Jeśli wiecie już, że zamążpójście jest blisko, warto sprawdzić, skąd nadejdzie "ten jedyny". Można wyjść przed dom i posłuchać, z której strony szczeka pies.

Dodatkowo ze sposobu szczekania możemy dowiedzieć się co nieco o wieku i kondycji przyszłego małżonka. Głośne i mocne szczekanie zapowiada młodzieńca, skowyt - że mąż będzie chorowity, szczek chrapliwy - że narzeczony będzie stary.

Dawniej w wigilię św. Andrzeja dziewczęta wymiatały śmieci z izby i obserwowały, w którą stronę poniesie je wiatr - z tej strony miał przybyć ukochany.

A imię jego...

Bardzo istotne jest imię przyszłego męża. Jednym ze sposobów jest przerzucanie z zamkniętymi oczami kartek kalendarza i zatrzymanie się w dowolnym miejscu.

Można również wypisać na białych kartkach atramentem sympatycznym (octem lub rozpuszczonym kwasem cytrynowym) imiona. Dziewczyna losowała jedną karteczkę, ogrzewała ją nad płonąca świecą i mogła przeczytać imię mężczyzny, który był jej pisany.

Wycinano też serce z papieru, na którym wypisywano imiona chłopców. Panny przekłuwały serce igłą - imię, na które trafiły, należało do przyszłego męża. Jeśli igła przekłuła puste miejsce, na małżeństwo trzeba było jeszcze poczekać.

Panny, zanim poszły spać w noc andrzejkową, wypisywały 25 karteczek z męskimi imionami i wkładały pod poduszkę. Każdego ranka wyciągały po jednej karteczce, a ostatnia - odczytana w Wigilię - ujawniała imię wybranka.

Popularna była też kiedyś wróżba z obierzyn z jabłek. Dziewczyny rzucały taką obierkę za siebie, a kształt, w jaki się ułożyła, miał wskazać pierwszą literę imienia przyszłego małżonka.

W wieczór andrzejkowy dziewczęta ustawiały też miskę z wodą, a do jej brzegów przyczepiały karteczki z imionami chłopców. W skorupce orzecha włoskiego ustawiały płonącą świeczkę i puszczały na wodę. Przyszły mąż miał nosić imię zapisane na kartce, która pierwsza zaczęła płonąć. Podobną wróżbą było puszczenie na wodę dwóch papierowych łódeczek (albo dwóch świeczek na tekturowych podstawkach). Na jednej z nich wypisywano imię dziewczyny, a na drugiej chłopca, który był jej miły. Spotkanie się dwóch łódeczek wróżyło gorącą miłość tej parze, jeśli oddaliły się od siebie – to raczej nici z miłości.

Pies na bułki

W andrzejkowy wieczór bardzo ważną rolę odgrywały zwierzęta domowe. Pies, kot, gąsior, byczek, kozioł, a nawet najzwyczajniejsza kura przepowiadały, która z panien pierwsza wyjdzie za mąż.

Interpretacja wróżb z udziałem zwierząt bywała zazwyczaj bardziej jednoznaczna - pannie albo było pisane zamążpójście w ciągu najbliższego roku, albo nie. Procedury wróżenia były w różnych regionach rozmaite. Na południu i wschodzie Polski panny piekły tak zwane bałabuszki. Były to bułeczki przyrządzane z mąki ukradzionej kawalerowi. Zastępczo - jeśli panienka nie chciała ryzykować przyłapania na występku - można było je upiec z mąki zmielonej w żarnach kręconych "pod słońce" - czyli od prawa w lewo.

Gdy każda z panien położyła swoją bałabuszkę na talerzu, do izby wprowadzano psa. Na wszelki wypadek przez cały dzień nie dawano mu nic do jedzenia, dzięki czemu przynajmniej jedna z panien miała zapewnioną szczęśliwą przepowiednię.

By odegnąć nieżyczliwe duchy, wiązano psu na ogonie czerwoną wstążkę i zaczynała się zasadnicza część wróżby. Puszczano psa w stronę bałabuszek. Ta, na której bułeczkę się połakomił, miała w najbliższym roku wyjść za mąż.

Bułeczki można zastąpić kielbasą. Dziewczęta stawały w kręgu, a każda z nich trzymała plasterk wędliny. Do której pies przybiegł po kielbasę, ta najszybciej miała wyjść za mąż.

W innych regionach kraju do wróżby używano wiązek zboża, a kuszone nimi byczka lub koziołka.

Można też wykorzystać kota - dziewczęta stojące w kręgu wpuszczały do środka zwierzątko. Ta, o której nogi się otarł, próbując wydostać się na zewnątrz, miała pierwszą zagwarantowane małżeństwo.

Wróżył też gąsior z zawiązanymi oczami - do której panny podszedł, ta najszybciej miała wyjść za mąż. Nawet zwykły kogut mógł odkryć przyszłość. Dziewczęta wysypywały kupki ziarna na podłogę, i obserwowały, której panny ziarno kogut zacznie pierwszy dziobać.

Pod oknem

Pożądaną wróżbą mogą być zasłyszane przypadkiem rozmowy. Należało podkraść się wieczorem pod drzwi lub okno sąsiadów i słuchać. Jeśli pierwszym usłyszonym słowem było "tak" - małżeństwo murowane, jeśli "nie" - trzeba było czekać przynajmniej rok.

Czyj but pierwszy?

Do dziś popularne są wróżby z butów.

Dziewczęta ustawiają po kolei swoje buty wzdłuż ściany. Której but pierwszy przekroczy próg, ta może być pewna, że wkrótce wyjdzie za mąż.

Można również rzucać butem przez lewe ramię, jeżeli spadnie szpicem w stronę drzwi, oznacza to "wyjście z domu", czyli zamążpójście, jeżeli odwrotnie – jeszcze nie pora myśleć o ślubie.

NASZE PROPOZYCJE WRÓŻB DO ZABAWY ANDRZEJKOWEJ

Przykładowe objaśnienia do woskowych cieni

Figury geometryczne

O sobie : lubisz życie spokojne, bez trosk i komplikacji; masz duże zdolności, ale zbyt małą chęć

O przyszłej sympatii : spotkasz go w najbliższym otoczeniu; naturę będzie miał pogodną, w działaniu zdecydowany i rozsądny

Drzewa, rośliny, kwiaty

O sobie : nasz zamkniętą sentymentalną naturę, marzysz o prawdziwej miłości; duże zdolności artystyczne

O przyszłej sympatii : spotkasz go w placówce naukowej lub kulturalnej; będzie piastował ważny urząd, w uczuciach czuły, choć niezbyt wierny

Psy, koty, inne zwierzęta

O sobie : przyjazna, szczerą duszą, potrafisz załagodzić każdy konflikt

O przyszłej sympatii : poznasz go podczas wakacji; będzie posłuszny i wierny do grobowej deski

Warzywa, owoce, drzewa

O sobie : niecierpliwy kapryśnik; wciąż zaczynasz coś od nowa, więcej wymagasz od innych niż od siebie

O przyszłej sympatii : spotkanie będzie przypadkowe, początkowo tylko przyjaźń, potem gorąca miłość

Góry, skały, bryły

O sobie : gwałtowna, wybuchowa natura, lubisz rządzić innymi, przepadasz za niespodziankami i przygodami

O przyszłej sympatii : połączy was jakieś wspólne przeżyte wydarzenie; będzie nieco despotyczny, ale nieprzeciętnie uroczy

Rycerze, koń, przedmioty wojskowe

O sobie : masz sporo kompleksów, trudno mobilizujesz się do większych czynów

O przyszłej sympatii : połączy was ktoś z najbliższej rodziny, to będzie solidna partia, odpowiedzialny i zamożny

Domki, meble, przedmioty domowe

O sobie : jesteś wzorem pracowitości, dokładności i wytrwałości, nie lubisz bałaganu i zamieszania

O przyszłej sympatii : znasz go już teraz; będzie sentymentalnym domatorem

Serce

O sobie : nie potrafisz żyć bez miłości, często zmieniasz zainteresowania

O przyszłej sympatii : poznasz go podróży; to będzie miłość od pierwszego wejrzenia, absolutny ideał

Przestroga wirującej butelki

Gospodyni wieczoru układa na podłodze w koło wypisane wcześniej na karteczkach różne przestrogi, np.: nie zadzieraj nosa, nie podrywaj tak nachalnie, nie objadaj się przed snem, wystrzegaj się plotek, z miłością poczekaj do wiosny, blondynka cię zdradza itp. Każdy kolejno obraca butelką w środku utworzonego koła. Gdy butelka się zatrzyma, wskaże dla wróżącego przestrozę.

Kości do gry

Na drewnianym stole lub podłodze narysuj kredą okrąg o średnicy 30 cm. Trzy kości do gry włóż do kubka, potrząśnij nim i wrzuć kości na oznaczone pole. Jeśli choć jedna wypadnie poza okrąg, wróży to pokrzyżowanie planów. Aby dowiedzieć się czegoś więcej, ponownie rzuć kośćmi. Zsumuj liczbę oczek i sprawdź wynik:

Trzy - szczęście, spełnienie marzeń

Cztery - kłopoty, niemiłe niespodzianki

Pięć - wkrótce poznasz miłość swego życia

Sześć - uczucia partnera zaczynają słabnąć lub przyjaciel straci do ciebie zaufanie

Siedem - kłopoty w szkole

Osiem - podążasz drogą donikąd, słuchaj rad przyjaciół

Dziewięć - poznasz nowego przyjaciela

Dziesięć - będziesz mieć rodzeństwo

Jedenaście - choroba kogoś bliskiego

Dwanaście - dobre wiadomości

Trzynaście - blisko ktoś fałszywy

Czternaście - pomoc kogoś wpływowego albo nowy wielbiciel

Piętnaście - sam(a) nic nie wskórasz, potrzebujesz sojuszników

Szesnaście - cenna znajomość z kimś z zagranicy

Siedemnaście - coś wisi w powietrzu

Osiemnaście - plotki o tobie

Gra w kolory

Do tej wróżby potrzebne są identycznej wielkości kolorowe koraliki albo malutkie piłeczki. Możesz również wyciąć 10 kółek z papieru i namalować na nich kropki : niebieską, białą, zieloną, czerwoną, żółtą, szarą, fioletową, pomarańczową, purpurową i czarną. Koraliki albo kółka włóż do dzbanka, pomieszaj i z zamkniętymi oczami wyciągnij jeden.

Jeśli wylosowałaś kolor :

niebieski - to będziesz miała szalone powodzenie w miłości i finansach

biały - przed tobą wielka radość i spokojne dni

zielony - spełnią się twoje najskrytsze marzenia

czerwony - miłe spotkanie i wesoła zabawa

pomarańczowy - pogodzisz się z ukochanym

żółty - masz rywalkę w miłości, gotową na wszystko

szary - musisz więcej się uczyć

fioletowy - przeżyjesz duże rozczarowanie

purpurowy - masz przed sobą obiecujące perspektywy

czarny - czeka cię pechowy okres w życiu.

Wróżba z papieru

Potnij czystą kartkę na trzynaście równych części. Na sześciu z nich napisz swoje najskrytsze marzenia, najlepiej wodoodpornym pisakiem. Teraz wymieszaj dokładnie karteczki, ale nie składaj ich. Wszystkie kartki połóż na dnie dużej szklanej wazy albo miski i powoli wlewaj wodę wąskim strumieniem. Obserwuj zapisane kawałki papieru.

Który pierwszy wypłynie na powierzchnię wody, to marzenie się spełni. Jeśli najpierw wypłyną czyste karteczki, uzbrój się w cierpliwość, bo będziesz musiała trochę poczekać na spełnienie marzenia.